

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

ACTUALITATS.

Carlos Set-té.

Carlos Vuit.

A NOSTRES LECTORS.

La actitud que hem adoptat desde la nostra aparició es terminant y claríssima, y ben expresada quedava en nostre primer article del número anterior.

¿Repetirém lo que diguérem l'altre dia? No 'n tenim cap necessitat.

Combátre 'ls carlins, baix lo punt de vista republicà, sens barrejarnos ni apoyar per res al actual govern, que es també un adversari de nostra causa, es lo que 'ns proposém, y lo que procurém cumplir dintre la mida de las nostras forsas. Retxasar ab tota la energia lo pensament que hi pogués haver de una aliança estólida entre 'ls enemichs de la llum y de la civilisació y 'ls mes fervents adoradors de la llibertat, de l'igualtat y del dret, es lo que farém sempre, mentres véu tinguém per expresarnos. Moralisar al poble, fentli veurer la gravetat de certs actes que ab la apariència de una victoria enganyadora, portan á una ruina segura y espantosa, es á lo que 's dirigiran nostres constants esforços.

May podém estar los que per republicans nos tenim al costat dels que aixecan la bandera estúpida del absolutisme, de la inquisició y del privilegi, ja que encare que al endemà del triumpo comú tinguésem probabilitats de abatre-la, la barreja de la nostra ab la séva hi deixaria una taca que may mes podriam tráurela.

Si ells han volgut donar mes força al govern que tant de mal nos ha fet, encenent una sublevació impotent, la política, com los principis nos aconsellan permaneixen ab los brassos crusats y en una actitud tranquila, convensuts de que en la qüestió que s'está ventilant no hi devém entrar per res los que en lloch de á la corona, prestém tribut al gorrofrigi.

Lo partit ha sabut comprendre bé la nostra idea, no prestantse fins are á ser instrument de ningú, en un assumpto en que res hi guanyaria; y nosaltres al aconsellarli que persevereri en aquesta actitud creyéim inspirarnos en sos sentiments, al mateix temps que 'ns inspirém en la nostra consciencia.

RETRATOS A LA PLOMA.

LOS PARTIDARIS DE LA BOINA.

I.

MOSEN SILVESTRE.

Tots lo coneixéu. Es aquell home vestit de negre, que quan diu missa si l'escolá se l'hi destorba ó se l'hi distréu, deixa estar lo calze y l'hi venta la mes solemne de las clatelladas.

Es aquell que pega cops de canya á las criaturas per ensenyarlos la doctrina cristiana.

Es aquell que puja á la trona y per comoure á sos feligresos llun y d'evocar la grandesa de Déu, sa inmensa misericordia, y altres idees consoladoras, tréu sempre la furtor de sofre que fa lo foch de l'infern y las calderas plenas de pega grega del Pere Botero, en que los condemnats hi sobrixen, y ab lo bull

van d'amunt avall com la pilota de l'olla de la séva majordona.

Es aquell que quan á la nit van á cridarlo per sacramentar á un malalt que se 'n vá, respon pél porticó que per anársen esperi que s'haja fet de dia.

Es aquell que enterra de mala gana als pobres, y als richs, cantant ab mes desfici que una cigala.

Es aquell en fi, que quan surt á passeig, 's tira el mantéu endarrera y á tall de torero se 'l cargola al brás.

¿No 'l coneixeu? Gras com una bota de set cargas, ó flach com un tisich, segons lo séu temperament siga sanguineo ó biliós, si lo primer té las galdas vermelles, y la punta del nás carmesina; si lo segon, está groch com las candelas del ofertori, ó l'escudella ab safrá que 's merja cada dia.

Desde que vá sortir del semitari no s'ha mirat mes llibres que 'l missal y 'l breviari. Si no pot dominar per la séva ilustració, domina per son génit fort é intransigent, y 'ls pobres que no han rebut la llum de una instrucció mitjana, cauhen á sos péus, com cau lo gosset als péus del amo.

Quan confessa, es tanta la séva devoció y 'l gust que hi troba en escoltar al penitent, que á cada minut se descarrega 'l cap á copia de polvos de rapé. Tot sovint, escapantse algunas moléculas de aquesta materia, y ferint de cop las membranas nassals de 'l qui descarrega ab ell la consciencia, comensan á sonar estornuts de dintre del confessionari, de un modo talment commovedor, que l'home mes empedernit, no pot deixar de sentir una devoció inmensa, colossal envers de la religió que representa, aquest misteri.

Quan diu llatinadas, ho fa tant de correguda y ab véu tant baixa que sembla la roda de un molí sentida de lluny.

Es un home decidit en tot. Desde la trona sab anomenar als republicans del poble y parlar á las donas del petróleo. Y ¡vegin quina estranyesa! Un home de un carácter cremat com la pólvora com es ell y que quan parla sembla una piula, té la patxorra de... criar canaris.

Regularment viu á fora, y es cassador. Per ell no hi ha gust mes gran que 'l destruir una obra de Déu com es l'aucell mes insignificant. Y á mes de satisfacer complertament sos instints, fa aixó, convensut de que fa bé. Diu que 'ls pardals, per exemple, pastoran en lo blat del pagés, y no s'adona que ell es lo pardal mes granat del poble.

Fà tres anys que no cobra del govern y no obstant té una vida regaladíssima. ¿Com s'ho arregla? Quan jo portí mitjas negras y sabatas ab cibella podré dirlos 'hi.

Está suscrit al «Pensament espanyol»; pero á penas se 'l mira. Té ademés lo *Mestre Titas*, que es lo periódich que mes estima.

Diu que ningú 'l traurá de la séva: que 'ls reys absoluts son necessaris: que 'ls pobles tenen de menester bastonada *ca-ta-crió*; y que en política com en tot ha de notars 'hi la mà de Déu.

Als federals los diu *funerals* per mort de Déu; als progressistas *pobresistas*; als madurs que son los mes terribles y 'ls que s'han menjat los béns del clero. Per ell no hi ha mes salvació fora dels temps en que encare no s'havia inventat l'himno de Riego, que ell ne diu la música ab que 'ls frares ballavan la contradansa en lo any trenta cinch.

Pren xocolate, esmorsa, dina, brena y sopa,

y assegura que 'ls temps son mals á las donas que tenen de fer bullir l'olla y mantenir una familia, ab los vuit ralets que treballant la terra guanyan sos marits, lo dia que no plou.

Es dels que quan está núvol fa tocar á bon temps, per mes que quedi en perill la vida del capañer. També quan no vol ploure ab un cop de salpacer rega las plantas. Y quan l'oruga ó la llagosta rosegua la cullita, 's val del mateix procediment per exterminarla.

Tréu los dimonis del cos, ab una habilitat sorprenent.

Diu que 'l matrimoni civil es un concubinatje, y aconsella á la gent que per casarse no 's mogan de l'Iglesia.

A fi de prevenir lo cas de que 's casin devant del jutje, té formada ab totas las solteras una confraria que 'n diu de las *Filomenas*, y ab tots los solters una altra que 'n diu de *Lluisos*, los quals tenen teatro y tot, ahont al costat de la *vida de Sant Lluís*, y del *Punyal del godo*, hi representan «*las aventuras del aprendiz sabater magre y burleta*».

Y si en temps de pau se diverteixen aquellas criaturas, algunas de las quals ja han corregut la quinta, quan lo rey de las boinas comensa á bellugarse y arriba l'hora de anar á la montanya y despenjar lo trabuch, llavors veuréu al tipo evanjélich que rasguejo, ab la sotana arremangada, ab un mocador d'herbas posat á las barras per sostenir millor la téula, manant á una partida, composta dels *Lluisos* que 'us he indicat, que cansats ja de las ignocentas representacions del séu teatro, fan mérits, perque l'Arderius los contracti lo dia que 's decideixi á posar en escena una comedia bufa, con todo el aparato que requiera su interesante argumento.

ESQUELLOTS.

En Pi y Margall, fou elegit dictador del partit republicà, per la Assamblea federal.

Ningú com nosaltres es enemich de midas d'aquesta naturalesa; mes en certs cassos, per mes que las lamentém, no podém menos que comprendre que son necessarias, y un d'ells es l'actual en que 'l partit republicà necessita cohesió per tenir forsa, y unitat, per arribar segur al terme de son viatge.

Renaixen 'ls carlins en 1872, es mes extraordinari que la resurrecció dels Llatzers per lo govern, durant las últimas eleccions.

Máxima.—L'home mes desinteressat sols té un amich verdader. Pera coneixel no té res mes que posarse davant de un mirall y riure. La imatje qui rigui de la mateixa, mateixa manera, es l'amich que busca.

Diu que entre las personas que ván ab l'estat major del rey silvestre hi ha 'l general francés Cathelineau.

¡A fora 'ls estrangers!

Diu que 'l ministre de Hisenda 's proposa demostrar que devém actualment *dos mil vuit-cents milions*, y que no podém pagarlos de cap de las maneras.

Si son tots aquests los plans rentistichs del ministre de Hisenda, no 'ns amohiném, que ab homes aixís la cosa está salvada.

¿Qué no 'u saben? Ha mort la Humanitat. Sí, la humanitat, aquell periódich libre-pensador.

¿La humanitat ha mort? Donchs ¡viva la humanitat!

Encare que la humanitat siga morta, nosaltres escribim y hi há qui 'ns llegeix.

Pochs moments avans d' entrar lo Terso á Espanya, encare 'l cónsol de Ginebra deya que no se havia mogut de Suisa.

¿Cuant be diu alló de que 'ls homens al arribar al poder se tornan cegos!

Un cónsol com lo de Ginebra, francament, es cosa que *desconsola*.

Al entrar D. Carlets á Navarra destituí á n' en Rada á consecuencia de una palestra que tingueren.

Aixó sol havia de contribuir á que 'l Terso tornés á repassar la frontera. ¿Hont s' es vist gefes que disputan ab lo rey sense ferse cárrech de que es inviolable?

Tothom parla dels títols del empréstit de D. Carlos.

Paper mullat, res mes que paper mullat. Paper, que en últim estrém podrá servir per tacsos.

En que se semblan las pinyas que arreplegan los carlins ab las que fan los pins? En que naixen á la montanya.

Casi todas las cartas que s' han rebut de Navarra y las Provincias Vascongadas, diuhén «obertas per los carlins.»

Que ells las obrin, no té res d' estrany; al cap d' avall están dintre dels principis que proclaman. Lo particular y lo censurable fora que las obrís lo govern que proclama la inviolabilitat de la correspondencia.

COLORS QU' ESTÁN DE MODA

ENTRE 'LS CARLINS.

Lo vermell, quan dinan á casa algun senyor rector y aixecan una mica 'l colze.

Lo groch, poch moments avans d' entrar en acció ab alguna columna.

Lo vert, los que fujan plens de rabia.

Y lo blau, los qui s' aixecan ab la esque-na macada com un tomátech, per los nyanyos de las garrotadas.

Si bé s' ho miran, senyors, encare que sembla estrany, pél mes de maig d' aquest any hi ha carlins de tots colors.

Molt sovint veig en los partes que las partidas péls pobles, fan requisas de pa.

Jo no sé perque tenen de molestar per res als forners.

¿No son católich fins als núvols, los carlins? Y donchs que digan pare-nostres, y quan sigan al *nostre pá de cada dia* etc., que esperin badallant, que Déu tot-poderós com es, no deixará de oir sas súplicas.

Lo corresponsal de Madrit de *la Imprenta*, feya l' altre dia una descripció del capellá navarro, que valia una India.

Deya que es aficionat á jugar á botxas, lo que 's coneix molt bé per l' afició que mostra á las balas; que 'n es també á jugar á la barra; nosaltres creyém que voldrá dir á *moure las barras*: que no vol ser contradit en res, lo que vol dir que 'l mes dolent seria bó per papa infalible; y finalment que mes bé sembla un *santon* de Marruecos que un ministre de Jesucrist.

Ja entench are perque á certa part del' iglesia se l' hi diu *iglesia militant*.

A D. Carlos, veig que l' hi diuhén lo pretendent.

¿Que preté?

¿Una corona real ó una corona de balas de plom?

Allá al *cap*..... de vall podrém saberho.

Al *Niño Terso* l' hi diuhén Carlos sét.

¿Sét, eh? Sí, sét de governar, perqué 'l cadávre de l' Espanya ja casi no té res mes que 'ls ossos á disposició dels corps.

Péls jardins comensan á florir las margaridas, y per la montanya clavan als carlins cada pallissa que 'ls balda.

Véus' aquí un cas en que poden mes los fusells que la naturalesa.

Una carta de Pamplona que publican diversos periódichs diu que Carlos seté, al arribar aquí á Espanya, semblava que duya pochos quartos.

Precisament perque 'n té pochos, es que vé á nostra terra.

D' altra manera no passaria 'l temps pescant ab canya los quatre mil durots diaris.

Un pagés vá anar á casa un advocat, li consultá una qüestió y l' advocat li digué que hi tornés al dia següent y li daria la resposta.

Lo pagés hi torná.

L' advocat s' estava en lo séu escriptori y tenia á la vora una pila de llibres.

—Miréu, digué al pagés he pensat lo que váreu esplicarme, y no hi hagut de regirar gaíres llibres, en aquest petit he trovát que no teniu rahó y per consegüen deixeuho correr.

Lo pagés quedá un rato pensatiu y al fi digué.

—¡Oh! esclar que no tindré rahó mirantho en un llibre tant petit; miriu en aquest gros y veurá com me la dóna.

Una persona curiosa nos ha facilitat los següents datos de Cervera.

Com que hi ha moltes de aquellas rodas ab que 'ls corders fan cordas que 's diuhan *rachs* ja tenim que en Cervera hi ha molts *rachs*.

Com la aigua corre per tot en abundancia, hi ha molts *rechs*. Com que hi ha bastanta gent acomodada, hi ha molts *richs*. Com que per tot hi ha molt pedruscall hi ha molts *rochs* y, per fi, com que tenen bastants burros, hi ha molts *ruchs*.

L' AUCA DEL NEO.

—Apreneu bé de memoria d' un pobre neo l' historia.

—Naix en una sagristia y es de tothom l' alegria.

—De petit l' han ensenyat á aborrrir la llibertat.

—L' ignocent té per juguinas sols boinas y barretinas.

—Las missas ja n' ajudaba quant tot just sis anys contaba,

—Per empenyos del papá lo noy entra á sé escolá.

—Ensenyaba la doctrina á una tal Catarina.

—Lo rectó 'ls atrapa un dia sent fosch, á la sagristia,

—Passa un recado al papá que l' han tret de sé escolá.

—A un altre iglesia abiat á n' al neo n' han ficat.

—Mes al cap de temps lo treuhén quant enamorat lo veuhén.

—Un dia troba al amor y li explica son dolor.

—La mossa se desespera y ell que si, l' hi va al darrera.

—A son pare la demana y 'l reb de molt mala gana

—Avingut ab un amich fuig ab ella cap á Vich.

—Mes l' amich que no es talés li buscaba 'l séu arrós.

—Veyent tant falsa á una dona un dematí l' abandona.

—A Barcelona ha tornat y 'l papá l' ha perdonat.

—Veyent qu' es un perdulari lo fican al Seminari.

—Sempre 'l veuréu disputant ab un cego protestant.

—A la Rambla un cop mou brega y per poch un no l' hi pega.

—Escriu á la Convicció
contra la situació.

—Un dia á la juventut
fá un discurs molt repelut,

—Com que no 'l deixan parlar
á la montanya se 'n vá.

—Déu rals y 'l que troba guanya
per sostenir la campanya.

—Cabecilla me l' han fet
de tres homes y un noyet.

—Per discursos, oracions
dirigeix als seus minyons.

—Diu que D. Carlos vindrá:
qu' un miracle 'l portará.

—Quant lo veu, la gent de bé
amaga lo poch que té.

—Se troba mitj rebentat
D' una corrida qu' ha dat.

La seva gent li ha fugit
Y s' en torna tot seguit.

—D' una iglesia en lo recó
Humilment ne fá oració.

—Andador de germandat
Per guanyá 'l pa s' ha ficat.

—Cansat de tants desenganys
No creu contar pas molts anys.

—Quan li parlan d' un invent
Se senya tot de repent.

Diu que la imprenta es un art
Que 'l dimoni hi té gran part.

Quan algun lliberal veu
Se 'n aparta fent la creu.

L' espanta l' senti 'l xiular
D' un tren que anava á marxar.

Del susto que n' ha rebut
La caixa n' hi ha esdevingut.

—Y aixís, lector, lo fi fá
Qui es facciós ó capellá.

ESQUELLOTS.

Recomaném novament á nostres lectors la obra que acaba de apareixe á Madrid, y que adorna ja 'ls aparadors dels llibreters de Barcelona, titolada «*Las Españolas pintadas por los Españoles.*»

Forma una galería complerta de tipos acabadíssims, pintats per en Robert Robert, Ruiz Aguilera, Matoses, Puig Perez, Manuel del Palacio, Eusebio Blasco y una infinitat mes d' escriptors de cap d' ala.

Hi ha tipos magnífichs, que portan una aròba de sal dessota las faldillas, uns altres que al mirar tiran pebre, uns altres que fan dir «*¡ay cá tá quiero morena!*», uns altres que fan riure, altres que conmuehen; en una pa-

raula hi ha totas las zones d' Espanya retratadas, mirin tho pél cap que vulgan.

Los homes trobarán gust llegintlo y apreciand cosas que pot ser los hi sigan desconegudas; las donas n' lí trobarán, ellas que son tant curiosas, mirant si 'ls autors s' han des-cuidat res de lo que diuhen, y tothom hi trobará ensenyansa, recreo y distracció.

Cómpriño y no se 'n penedirán.

Quan l' altra vegada entrá 'l noy Terso aquí á Espanya, de primer antuvi va trobarse ab una *alcornoque* y 'l pobre arbre vá pagar la festa.

Aquesta vegada s' ha topat ab en Rada y y ell ha tingut que pagarla

Hi ha toros que quan surten del xiquero son mes bravacons que un llamp.

Si may lo de qui 'ns ocupém pot dur per banyas al cap, las punxas de una corona real, recomaném la cria á la viuda de Miura, y 'ls bitxos á n' en Lagartijo.

Diu que 'l rey de la boina parla bastant malament lo castellá.

Y aixó que es un duch madrilenyo.

A compendrer no 'n arribo
com alguns reys d' aquests nous
tenen tan afany pèls sous
sens sabé estendre 'l recibo.

Las personas que á consecuencia dels fets del dia, estavan presos, han sigut objecte de las majors atencions, segons nos diuhen.

Al últim s' ha comprés lo que 's déu á un prés polítich, cosa que si fins are no s' havia sapigut. d' aquí en avant esperém que se sabrá per qui correspon.

Lo que es humanitari, mereixerá sempre nostres aplausos. Lo que sobre ser humanitari es just no cal dir lo que mereix.

¡Veyam, veyam... quan nos toqui 'l torn,
que tal se 'ns portan ab los federals!

Densá que 'n Carlos set es á Espanya, sos partidaris en las requissas que fan, demanan palla.

¿Per qui será?

¿En que se semblan los carlins á las escombrarias?

En que 's tiran al carrer.

Una partida carlista de Asturias, repartia escapularis á totas las donas que trobava.

¡Quina devoció mes gran es aquesta de llansarse á la montanya!

Deya un carlista entusiasmat: Los federals volan suprimir las quintas. Donchs nosaltres també. Ells per sustituir las ne contan ab res;

nosaltres contém ab un exércit numerós y decidit. Nosaltres de cada bisbe 'n farém un general, de cada canonje un coronel, de cada rector un capitá, de cada vicari un tinent ó un alferez, de cada capellá un soldat, de cada escolá un tambór ó un corneta, y el *santo Dios de los ejércitos*, protejirá á la Espanya.

—¿En que se sembla una partida carlista ab una casa?

—En que hi há molts teulas.

A UNA PANXA.

SONET.

Tomba de talls, estripa pantalons,
Descans de brassos del felís que 't dú,
Del fiach enveja que 't contempla á tu
Com lo just límit de sas ambicions.
Amiga als tips, no ho ets á las rahons;
Tant contemplada no s' hi veu ningú;
Si á un burro 't muntan, no ha d' estar dejá;
Per tu ¡bé s' en descusan de botons!
No puch véuret marxant, seguda 't vuy
Que son débils columnas las cametas
Per sostenir de tant volum lo pes.
Per ço tremolo quan jo veig qu' avuy
Per la montanya se ouhen cent trompetas,
Y si ets de capellá tremolo mes.

En una correspondencia de Madrid, llegim las següents ratillas que recomanem á nostres lectors:

«..... Los homes del dia de un y altre y de tots los partits, preguntan exclusivament quinas consecuencias tindrà ó pot tenir la guerra civil pera apressurar ó retardar «*¡manan los méus*» los qui m' han de protejir y amparar, premiar y donar ascensos, ferme arcalde ó administrador, ó gobernador, subsecretari ó bé ministre.

«Aquest materialisme polítich grosser, ha mort totas las ideas enervant tots los caràcters. Basta pera demostrarho dir que hi ha hagut republicans que han duptat si devian ó no prestar son auxili á la sublevació carlista, y ha sigut necessaria tota la respectabilitat moral dels Srs. Pí y Castelar, per impedir que 's cometés un *crím* semblant.»

«Com totas las passions bastardas y tots los interessos ilegítims, aquest egoisme é indiferencia pèls mals de la patria, per part dels partits, refluixen en dany de tots.»

Creyéem que millor nostres lectors que nosaltres farán los deguts comentaris.

XARADA.

Fá ma sílaba primera
al tocar, una campana.

De una y dos ne trobarás
quatre en tots los jochs de cartas.

Una tal dos tres conech
que vá casarse per Pascua.

De tersa y segona unidas
un parell jo me 'n cascava,
que á mes de ser cosa bona
es cosa que molt m' agrada.

De la llibertat contraria
es qui porta are com are
lo meu tot ¡Quants n' hi há que 'n duhen
per las serras de Navarra.

(La solució en lo próxim vinent número.)

I. Lopez editor.

Imp. de la V. é H. de Gaspar. 1872.